

Kerkvaders

St. Augustinus van Hippo

(354-431)

St. Augustinus

354

- werd geboren in het kleine stadje Tagaste (= Souk Ahras) in Algerije op 13 november 354.
 - ▶ vader Patricius was een heiden
 - ▶ moeder Monica (Monnica) was Christen.
 - ▶ zijn ouders bezaten een kleine hoeve, maar hadden het niet al te breed.
 - ▶ hij had een broer Navigius en een zus. ‘
 - ▶ hun stadje was semi-donatist.

- ▶ toch ontmoette hij op school “mannen die baden”.
- ▶ van hen kreeg hij de opvatting over God als een Groot Iemand die je kan helpen als je het hem vraagt.
- ▶ hij was een slimme jongen met een uitstekend geheugen, maar hij werd ook gemakkelijk afgeleid door zijn nieuwsgierigheid en spelletjes.’
- ▶ hij vond achteraf zijn kinderjaren niet erg gelukkig.

St. Augustinus

kinderjaren

- samen met een vaag maar blijvend instinct van Gods aanwezigheid had hij ook de vage gedachten aan een leven na de dood, eeuwige straffen en eeuwige vreugde.
 - ▶ later schrijft hij dat hij samen met de moedermelk een diepe liefde voor de naam van Jezus had ingedronken.
- dit vage gevoel voor God, voor het eeuwig leven en voor de naam van Jezus zullen die in zijn ziel een plaats houden die later eens vruchtbaar zal worden.
- Hij ging naar school in Tagaste en voor het middelbaar onderwijs naar Madaura.
 - ▶ hij was een wispelturige jongen die plezier zocht.
 - ▶ hij was zeer gevoelig voor het ritme en de melancholie van Vergilius.
 - ▶ hij hield niet van Grieks en wiskunde, maar verkoos Latijn.
 - ▶ Madaura kende in tegenstelling tot Tagaste nauwelijks Christenen.

St. Augustinus

370

- Patricius wilde na de school in Madaura dat zijn zoon naar Carthago zou gaan voor zijn hogere opleiding.
- daarvoor had hij niet voldoende geld.
 - ▶ het kostte de vader een jaar om het geld daarvoor bij elkaar te krijgen en te lenen.
- Augustinus keerde in 370 terug naar huis.
 - ▶ hij bleef dat jaar huis.
 - ▶ het was het jaar waarvan hij zelf zegt dat hij kennis maakte met elke vorm van immoreel gedrag.
 - ▶ hij was pas 16.
 - ▶ kennelijk ging het vooral om seksuele uitpattingen.

St. Augustinus

371

- Hij ging hij naar Carthago, dank zij de hulp van een mecenas Rominianus van Tagaste.
 - ▶ hier sloot hij zich aan bij een bende jeugdigen, de Eversores, die zich op alle mogelijke manieren te buiten gingen.
 - ▶ hier ontmoette hij een meisje (372) waaraan hij 15 jaar trouw was en die (waarschijnlijk in 373) de moeder werd van zijn zoon: Adeodatus.
 - ▶ de naam van deze vrouw kennen we niet.
 - ▶ in dit jaar sterft ook zijn vader Patricius.
- de relatie met dat meisje was zowat de eerste stap op weg naar de “stabilisatie” van Augustinus.
 - ▶ wat begon als pure begeerte werd zuivere liefde.
 - ▶ de onstuimige Augustinus werd nu gekweld door emoties zoals jaloezie, paniek, boosheid
 - ▶ deze liefde maakte zijn leven ondraaglijk.

St. Augustinus

373

- In 373 las hij **Hortensius**, een verloren gegaan werk van Cicero, waarin deze de filosofie prijst als de ultieme wijsheid die een mens bevrijdt van duizend zinloze dingen, ook van de retoriek.
 - ▶ Augustinus werd hier frontaal door getroffen.
 - ▶ het boek leerde de streven naar waarheid omwille van de waarheid en haar niet te zoeken in sektes.
 - ▶ achteraf ziet Augustinus dit gebeuren als de eerste stap op weg naar God.
 - ▶ net op dit ogenblik waar hij getroffen werd door de schoonheid van de waarheid en het onvergankelijke
 - ▶ raakte hij echter verzeild in de sekte van de Manicheeërs.

St. Augustinus

373

- door de Manicheeën keeg hij een afkeer van de H. Schrift.
 - ▶ ook zijn klassieke opleiding deed hem de bijbel (in de oude Latijnse vertaling) pover lijken vergeleken met Cicero.
 - ▶ hij vervreemde hij helemaal van het Christendom.
- Mani leerde een soort materiële god, nl. het licht was in zijn ogen god
 - ▶ dit was voor Augustinus die een pure geest niet kon aanvaarden verleidelijk.
 - ▶ tegelijk werd hij getroffen door de leer over het kwaad van Mani.
 - het kwaad was een principe dat ook in hem werkte maar dat hij zelf niet was.
 - zo vond hij een excuus voor het kwaad dat hij deed, want kennelijk bleef hij zich bewust van zijn verkeerd leven.
 - ▶ hij maakte zelfs bekeerlingen zoals zijn onafscheidelijke vriend Alypius en Romanianus zijn weldoener.

St. Augustinus

375

- als vurige jonge aanhanger keerde hij terug naar Tagaste in 375, waar hem een werkelijke shock trof toen zijn moeder Monica hem niet wilde binnenlaten.
- later zal zij haar zoon met aanhang liefdevol bij zich opnemen.
- hij ontdekt al gauw dat de sekte op een heleboel vragen geen antwoord heeft en dat hun zogenaamde rationalisme maar uiterlijke schijn is.
- het manicheïsme bevredigde op de duur niet.

St. Augustinus

376

- met de steun van Romanianus opende hij een succesvolle redenaarsschool in Carthago.
 - ▶ hij ontdekte dat hij mensen gemakkelijk kon beïnvloeden.
 - ▶ hij werd hevig getroffen door het heengaan van een vriend, waardoor hij de beperktheid van het leven ervaren heeft.
- intussen probeert Monica een bisschop, die beweerd had dat Augustinus' scherp verstand spoedig de leugens van het Manicheïsme zou doorzien, te bewegen om Augustinus op te gaan zoeken en met hem te spreken.
 - ▶ als de bisschop haar verveeld wegzendt spreekt hij de sindsdien beroemde woorden: "Ga toch en laat mij met rust. Een zoon van zulke tranen kan onmogelijk verloren gaan."

St. Augustinus

383

- hij ontmoet de beroemde Faustus van Milete, een van de geleerdste Manicheeën.
 - deze had geen antwoord op Augustinus' vragen.
 - geleidelijk aan keert Augustinus nu het Manicheïsme de rug toe.
- Augustinus, die intussen door zeven jaar onderricht een uitgerijpte redenaar en leraar is, wordt op een gegeven ogenblik getroffen door het zinloze en vulgaire van de studenten in Carthago en besluit naar Rome te gaan
 - ▶ hij beliegt zijn moeder en vertrekt naar Rome, waar hij ziek wordt en bijna sterft.
 - ▶ hij heeft niet het idee om zich te laten dopen.
 - ▶ na zijn genezing opent hij een school van welsprekendheid.
 - ▶ in Rome kon hij echter niet aan de kost komen.

St. Augustinus

384 Rome

- De heidense Romeinse stadsprefect Symmachus zorgde dat hij in Milaan professor in welsprekendheid werd (herfst 384) waar hij de bisschop Ambrosius (bisschop 373-397) zou leren kennen.
 - ▶ zijn financiële toestand is uitstekend
 - ▶ zijn moeder, vrouw, zoon en vrienden komen naar Milaan (late lente 385).
- Nu (383-384) was Augustinus een man die zijn lichaam niet in bedwang kon houden.
 - ▶ hij was wanhopig omdat hij vaststelde dat af en toe de wil om dat wel te proberen hem begon te verlaten.
 - ▶ ontdekte dat het Manicheïsme geen hulp was in deze.
 - ▶ zag dat de sekte de schrift duidelijk misbruikte.
 - ▶ begon te walgen van het houden van lofredes
 - ▶ werd een tijdlang aanhanger van astrologie.

St. Augustinus

386 Milaan

- Marius Victorinus had een aantal werken van Plato en Plotinus in het Latijn vertaald.
 - ▶ deze werken waren zeer populair in Christelijke kringen.
 - ▶ zij reddden hem een korte tijd uit zijn academische twijfel.
 - ▶ Augustinus kende voorheen de Christelijke filosofie redelijk goed (386).
- ▶ hu las hij Plato en Plotinus met Christelijke ogen, waardoor hij in zijn eigen opvattingen grote leegten zag.
 - van Plato leerde hij de ware God kennen, heel anders dan de semi-materiële god van de Manicheeërs.
 - Plotinus wierp licht op het Woord van God.
 - let wel dat het Woord vlees geworden is en ons verlost is niet te vinden in Plotinus.
 - tevens leerde hij het probleem van het kwaad op te lossen.

St. Augustinus

386 Milaan

- hij ging regelmatig luisteren naar de preken van Ambrosius (beroemd redenaar).
- deze hielp hem door zijn allegoriseren bij het beter verstaan van de Schrift.
 - ▶ hij ontdekte dat wat Ambrosius leerde overeenkwam met zijn nieuwe filosofische inzichten en hij begon weer te geloven in de godheid van Jezus door het lezen van Paulus.
 - ▶ intellectueel was er al een grote ommekeer gekomen in Augustinus.
 - ▶ het wachten was nu op de morele ommekeer.
- Monica wist in Milaan te bewerken dat de levensgezellin van Augustinus vertrok.
 - ▶ zij ging terug naar Afrika waar zij zich aan God heeft toegewijd.
 - ▶ Adeodatus bleef bij zijn vader.
 - ▶ de vrouw ging heen om Augustinus de kans te geven om een vrouw van zijn eigen stand te kunnen trouwen.
 - in afwachting dat het meisje oud genoeg is om te huwen neemt hij een maîtresse.

St. Augustinus

386 Milaan

- het levensverhaal van Antonius de kluizenaar veroorzaakte een crisis
 - ▶ in de tuin bij zijn vriend Alypius, die al een celibatair leven leidde zei in zichzelf: “Laat het nu gebeuren, laat het nu gebeuren.”
 - enerzijds werd hij weerhouden door zijn verkeerde verlangens en begeerten,
 - anderzijds zag hij voor zijn geest een menigte maagdelijke mannen en vrouwen, die hem voorhielden: “wat wij kunnen, kun jij dat niet?”
 - ▶ deze woorden kwamen keer op keer terug.
 - ▶ toen liep hij weg bij Alypius naar het uiteinde van de tuin, waar hij onder een vijgenboom zat te wenen en te bidden.

St. Augustinus

386 Milaan

- daar hoorde hij een kinderstem die zong: “**Neem en lees, neem en lees**”.
 - ▶ Augustinus stond op, ging naar Alypius, nam de boekrol die daar lag en las: “*Laten wij ons behoorlijk gedragen, als op klaarlichte dag, en ons onthouden van braspertijen en drinkgelagen, van ontucht en losbandigheid, van twist en nijd. Bekleedt u met de Heer Jezus Christus, en koestert geen zondige begeerten meer.*” (Rom. 13,13-14)
- hier werd het wonder bewerkt.
 - ▶ Augustinus voelde zich eindelijk vrij en vond echte vreugde.
 - ▶ hij ging naar Monica, waar zijn oude leven van hem afviel als een oud kleed (aug. 386).
 - ▶ hij verbreekt zijn verloving
 - ▶ doet afstand van zijn positie
 - ▶ besluit zich te laten dopen.

St. Augustinus

386 Cassiciacum

- hij trekt zich in september 386 met zijn vrienden en een aantal betalende studenten terug in Cassiciacum (Cassago in Brianza), waar zij zich wijden aan de studie van literatuur en filosofie en aan gesprekken.
- zijn literaire productie was toen al vrij groot, m.n. *Dialogen* die de neerslag zijn van zijn gesprekken met zijn vrienden, en ook zijn *Soliloquia* (Alleenspraken).
 - ▶ in de vasten van 387 keert hij terug naar Milaan (30 km daar vandaan)
 - ▶ bereidt zich daar gedurende veertig dagen voor op het doopsel, samen met Adeodatus en Alypius.

St. Augustinus

387-388

- hij wilde kluizenaar worden.
- Augustinus en zijn vrienden geven hun wereldse loopbaan op.
 - ▶ zij besluiten terug te keren naar Afrika om zich in Tagaste te wijden aan gebed en studie.
 - ▶ op de terugweg naar Afrika (zomer 387) werd Monica (56) ziek in Ostia Tiburina. Daar hadden zij en Augustinus een visioen vlak voor haar dood.
 - ▶ vanaf de zomer van 387 tot zomer 388 verblijft Augustinus in Rome.
 - door een opstand van Maximus in Afrika, was er geen scheepvaart op Afrika toegestaan.
 - ▶ eind 388 komen ze in Afrika aan, waar ze in Tagaste in een soort kloosterverband gaan leven.

St. Augustinus

388 Tagaste

- hier schrijft hij o.a.
 - ▶ *De genesi contra Manichaeos*, tegen de Manicheeërs
 - ▶ *De vera religione* uit vriendschap aan Rominianus.
 - ▶ hier sterft ook zijn zoon Adeodatus in 390.
- bij een bezoek aan Hippo Regius (= Annaba) waar hij de kerk binnenkwam toen de bejaarde bisschop Valerius erover sprak dat men een nieuwe priester nodig had greep het volk Augustinus en droeg hem voor als priester (391).
 - ▶ zijn faam was hem vooruitgegaan.
 - ▶ Augustinus liet zich wijden.
 - ▶ hier werd een zielzorger geboren.
 - ▶ hij aanvaardde dit alles als de wil van Christus.
 - ▶ Augustinus bracht de gemeenschap uit Tagaste over naar Hippo.
 - vijf jaar lang leidde Augustinus dit lekenklooster.

St. Augustinus

396

- In 396 werd hij bisschop.
- strijd tegen Manicheeëen, pelagianen en donatisten:
 - ▶ hij bestrijdt de **Manicheeërs**, waardoor zijn eigen opvatting over het kwaad gecorrigeerd werd.
 - ▶ dit kwam van pas bij de bestrijding van het **pelagianisme**.
 - ▶ in de strijd tegen het **donatisme** kwamen zijn leiderskwaliteiten naar voren.

St. Augustinus

na 396 strijd tegen donatisten

- in de eerste jaren bestreed Augustinus voornamelijk het **donatisme**
 - ▶ genoemd naar Donatus een bisschop van Carthago, die na een bloedige vervolging in 303, een harde lijn koos tegen allen die tijdens de voorafgaande vervolgingen zich van de Kerk hadden afgekeerd.
 - ▶ zij hadden hun eigen bisschoppen, enz. .
 - ▶ het resultaat van hun standpunt was dat ze hun Kerk zagen als een uiterlijk puur lichaam van verlore zielen.
 - tegen dit farizeïsme verzette zich de katholieken.
 - ▶ in 390 waren er in Hippo meer donatisten dan katholieken.
 - ▶ na 411 toen de keizer positie innam tegen de donatisten was de fut uit de groep.
 - ▶ wat ervan over was verdween voorgoed toen N-Afrika moslim werd.

St. Augustinus

na 396 strijd tegen (semi)-pelagianisme

- later werd hij geconfronteerd met het **pelagianisme** en **semipelagianisme**.
 - ▶ het pelagianisme leerde dat de menselijke natuur meer kon dan die werkelijke kan. Het was een zich afkeren van het bovennatuurlijke.
- pelagianisme
 - naar Pelagius (360 - 420/440)
 - leert dat de menselijke natuur ook zonder genade in staat is tussen het goede en het kwade te kiezen zonder noodzaak van goddelijke genade.
- ▶ **semipelagianisme**
 - de mens heeft wel genade nodig om goede daden te kunnen doen, alleen het begin van het goed doen, kan zonder directe hulp van Gods genade.
- ▶ **Augustinus neigde in de laatste jaren van zijn leven**
 - door zijn eigen achtergrond en
 - de strijd tegen het Pelagianisme
 - naar een soms erg sombere kijk op de menselijke natuur.
- ▶ **Augustinus: Gods genade is altijd nodig om het goede te doen**

St. Augustinus

410 Val van Rome

- op 26 augustus 410 werd Rome veroverd door de Vandalen.
 - ▶ voor het eerst in 900 jaar werd het monument van veiligheid Rome onder de voet gelopen.
 - ▶ dit was een ongehoorde schok voor de mensen van die tijd.
 - ▶ veel Romeinen vluchtten, ook naar Afrika, en vroegen zich af of de nieuwe religie van het Christendom hier niet (mede) debet aan was.
 - ▶ dit werd voor Augustinus de aanleiding voor *De Civitate Dei*.
- vier jaar voor zijn dood gaf Augustinus de administratieve zorg voor de kerk van Hippo over aan Eraclius.
 - ▶ bij deze ceremonie preekte Eraclius terwijl Augustinus op de bisschopszetel zat.
 - ▶ overweldigd door het gevoel van kleinheid tegenover deze grote man zei hij: "de krekel sjirpt, de zwaan is stil".

St. Augustinus

430

- hij stierf biddend in zijn bed tijdens het beleg van Hippo door de Barbaren op 28 augustus.
- korte tijd na zijn dood werd Hippo veroverd en vestigden de Barbaren een rijk dat een eeuw lang stand hield.

St. Augustinus

Invloed

- Augustinus' invloed is niet te onderschatten.
 - ▶ hij was zowel een filosoof, theoloog, mysticus, dichter.
 - ▶ zijn rijke talenten vulden elkaar aan en maakten hem tot een moeilijk te weerstaan man.
 - filosoof, maar geen kille denker.
 - theoloog, maar ook een meester van het geestelijk leven.
 - mysticus, een herder, een dichter maar ook een controversialist.
 - ▶ iedere lezer vindt iets aantrekkelijk en overweldigends in hem:
 - diepte van metafysische intuïtie,
 - een rijke overvloed van theologisch bewijs,
 - de kracht van synthese en energie,
 - psychologische diepte, die blijkt uit zijn geestelijke hoogte,
 - een rijkdom aan verbeelding,
 - gevoeligheid en
 - mystieke vurigheid.

Einde